

Nr 28.

Av herr **Lindhagen**, i anledning av proposition angående ytterligare anslag till flottans ersättningsbyggnad.

I anledning av propositionen nr 61 om ytterligare anslag till flottans ersättningsbyggnad väcktes av mig nyligen å det organiserade menige svenske fredsfolkets, även kallat den sjunde kolonnens vägnar en motion nr 26 med påminnelser, att det förefanns även i världsutvecklingen *ett problem kallat fredens idé vid sidan av krigets våld*. Det påmindes att det måste finnas gränser för allt. Till och med för det moderna krigets framfart samt *svenska folkets utarmande genom oavlåtliga upprustningar*, sekunderade av tvångslagar av olika slag. Yrkandet begränsades då provisoriskt till avslag å nämnda propositions äskande av 100 miljoner kronor för byggande av två lättare artillerifartyg. Det förbehölls att få komma tillbaka med en något närmare utveckling av ämnet.

Den sjunde kolonnen och dess fredssoldater ur skilda samhällsklasser med sin fjärrsyn till de gudomliga lagarna vilja ej handlingslöst sucka i vinklar och vrår efter fred. Vi sitta ej vankelmodigt i vassarna och spela meningslösa fredsflöjter, skygga för de vreda böljorna utanför. Vi gå, efter förmåga, utan omsvep mitt in i den våldsamma böljegången kring de oundgängliga förutsättningarna för en varaktig fred. Vårt krav har varit, är och kommer att förbli *en sannskyldig internationell rättsordning* och således följdriktigt bland annat även parollen: *»Icke en man, icke ett öre åt världsmilitarismen»*.

Den sjunde kolonnen bemödar sig även om sitt eget folks varaktiga fred och bestående oberoende. Men vi förstå, att en sådan dröm endast förverkligas genom en sannskyldig tillblivelse av alla folks fred och oberoende. Vi vända således ryggen till folkhatet och nationalitetsstriderna.

Milstolpar i denna framryckning voro den allmänna fredskongressen i Varberg den 25—27 augusti 1915 under första världskriget och den svenska folkrikdagen i Stockholm 1932, då det andra världskrigets brottslighet började planläggas. Vid båda tillfällena mötte upp talrikt utsedda representanter från myckenheter av ideella organisationer i landet av skilda slag.

Vid båda kongresserna lyste den sjunde kolonnen nationalhatet i bann. Denna utsikt är första villkoret för att kunna bära fredens idé fram i världen på sköldarna. I Varbergskongressens första resolution med sin protest mot kriget formulerades det viktigaste av allt sålunda:

»Kongressen kräver, att samverkan mellan nationerna regleras av andra synpunkter än det ständiga hotets. Kongressen vill i stället hava uttalat, att vi böra känna varmt med alla folk, med deras lika rätt att leva i solen samt med de stora egenskaper, som äro deras särskilda egenart. Vi behöva för

kulturutvecklingen de latinska folkens klarhet och livliga intelligens; vi behöva den germanska rasens organisatoriska kraft i tanke och handling; vi behöva den sammansmältning av dessa egenskaper, som finnes hos den anglosachsiska rasen; vi behöva de slaviska folken med deras rika anlag; vi behöva de mongoliska folken, som under årtusenden byggt sin kultur på jord och arbete. Vi behöva alla utvecklingsmöjliga folks individualiteter.»

*

Med sådana utgångspunkter inser den sjunde kolonnen förvisso, att kampen mot kriget blir till intet, om vi icke begynna och sluta med att oavslåligt taga sikte på de djupgående orsakerna till rustningar och krig. Enligt sakens natur, historiens berättelser och vår samtids erfarenheter äro dessa orsaker: *språkförbistringen, det därpå oftast grundade nationalitetsförtrycket, ekonomiskt kaos, överbefolkning samt först och sist föraktet för de andliga värdena.*

Svenska freds- och skiljedomsföreningen samt Svenska föreningen för Nationernas förbund, numera kallad Svenska föreningen för ett nytt Nationernas förbund, äro veterligen de enda fredsorganisationer hemma och ute, i vilkas program återfinnas avspeglingar av dessa verkligheter. Skiljedomsföreningen genom namngivande av dylika orsaker samt nationernas förbundsörening genom ordagrant återgivande av målet men utan att den hunnit fram ännu till att nämna orsakerna ens vid namn.

Fordexpeditionens resultat, den neutrala konferensen i Stockholm med ombud från sex nationer däraf en stormakt Nordamerika och fem småstater Sverige, Norge, Danmark, Holland och Schweiz, siktade också till rustningars och krigs djupgående orsaker. Ombuden tillhörde alla de så kallade intellektualisterna och i sina två manifest ett till de krigförande och ett till de neutrala gingo de ganska oförbehållsamt in på åtskilliga av de förenämnda orsakerna. Även jag upplevde flitigt denna konferens såsom ett av de svenska ombuden (se mina memoarer del III).

*

Det bör till sist påminnas, att *fredens idé trots allt uppvaktats vid tre världsfredskongresser*, nämligen de två Haagkongresserna 1899 och 1907, initierade av ryska tsaren, samt Pariskongressen 1928 på initiativ av Nordamerika och Frankrike. Det arbetades uppriktigt att återställa andens herravälde över materien, men Haagkonferenserna mäktade icke att komma längre än att humanisera kriget i vissa avseenden. Pariskongressen åter förklarade, att *krig är en förbrytelse*, och därunder tecknade även stormakterna sina namn till bestyrkande av att detta även var deras åsikt.

Det första världskriget slutade med en segerfred i krig mellan stormakter. De segrande instiftade det bekanta folkförbundet, som i sitt program saknade rent spel i kampen för freden. Segerfreden utplånade som alltid i dy-

lika fall andens herravälde över materien, utan vilket uppståndelse ur gruset ej ens är tänkbar. Detta folkförbund har nu gjort konkurs, som vi veta. Ingen utdelning lämnar det efter sig annat än riklig tillgång på hopplöshet.

Det nuvarande återfallet i *totalt barbari* beror nu som alltid i krigstid på »den ringa vishet med vilken världen regeras», såsom den svenske statsmannen Axel Oxenstierna en gång uttryckte sig. Eller såsom ett folkspråk i staten Birma på Himalajas sluttningar förmenar: »De fem onda tingen i världen äro: eld, vatten, stormar, rövare och styrelser».

*

Det är emellertid också synd om styrelserna. De hava det sällan lätt och för närvarande ligga de alla illa till i sitt tämligen totala förakt för »anden, som ensam kan göra levande». Alla stjärnor över dem äro slocknade och tiden skänker dem intet annat underlag än missförhållanden.

Emellertid det finnes ett land i världen som kallar sig *Sverige*, ett gammalt land, som upplevat mycket, ett land, som under en epok var en av Europas stormakter och med ett folk, som »frös och svalt och segrade tillika». Det är det enda land för närvarande, som står på egna ben i världen, andligen talat, vilket är det viktigaste. Det har en rik historia, som imponerar även på våra närmaste stormaktsgrannar, ity att våra upplandsbönder organiserade Ryssland och svenska härar, vilka såsom nyligen från Tyskland erinrats »behärskat halva Tyskland och halva Ryssland». Vi äro även i nuet en stormakt i vattenfall, skogar och gruvor.

Det menige svenska folkets kamp för livet har förhärsligats i institutet Skansen på Djurgården i Stockholm. Det har till ingångsspråk »*Vi äro ett litet folk men böra tänka stort*», hämtat från en bekännelse av den nyligen bortgångna professorskan Ann-Margret Holmgren.

Den sjunde kolonnen har *Sveriges framträdande just nu som en andlig stormakt* såsom sitt standar. För detta äro alla våra små murslevar efter förmåga idogt sysselsatta. Sjustjärnorna ovanom kunna vi betrakta som en symbol att vi böra särskilt mana gott för den syskonkrets, som ligger oss närmast i tidens trångmål. De sju syskonen äro Sverige, Norge, Danmark, Holland, Belgien, Schweiz och möjligen Finland eller åtminstone den svensktalande befolkningen i Finland, som ju står oss närmast såsom kött av vårt kött och blod av vårt blod med ett gemensamt språk. Men först och sist gäller det *alla folks frihet och oberoende* eller med andra ord *en humanistisk världsordning*, utan vilken ingen kan känna sig tryggad.

Vi sju syskon böra förstå eller *åtminstone vi svenskar* såsom de mest frigjorda böra förstå att nu gäller det i världen att återställa andens makt över materien under ledning av religionerna och stjärnorna.

Vi böra förstå, att världens återupprättelse genom europeiska stormaktskrig, underblåsta av den vita rasens mäktigaste koloni Nordamerika, endast leder fram oavslutligt mot öppna portar till *mänsklighetens inferno: kriget*. Vi böra förstå, att stormakters segerfreder endast skänka mänskligheten villovägar till nya krig.

Särskilt böra svenskarna — såsom just nu förhållandena särskilt kallade och förpliktade att träda fram för fredens idé — inse att ett efterliknande i miniatyr av stormakternas rustningar med dagligen förbättrade mordredskap leder oss allenast bort från våra förnämligaste redskap nämligen kärlekens makt, som övervinner allt, och mobilisering av sanningens makt, som ensam kan göra oss fria.

Det förhåller sig väl så att det svenska styrelsesättets utrikespolitik för ögonblicket att kämpa endast för Sveriges frihet och oberoende är en nationalistisk förlöpning i sin sålunda tillkännagivna intresselöshet för alla andra folks frihet och oberoende. Vi sätta med denna litenhet ett våldsamt krokben för oss själva och undanbedja oss den världssympati, på vilken vi måste bygga för att i dessa nattsvarta tider hålla oss flytande bland bränningarna samt skänka ett handtag åt världens befrielse från militarismen.

Napoleon kallade med rätta Europa allenast för en mullvadshög i förhållande till Asien. Det är från *Asiens humanistiska religioner, som ljuset kommer och även framdeles kan giva oss den rätta vägledningen.*

Det gäller den gamla motsättningen mellan kärleken, som övervinner allt, och våldet, om vilket blivit sagt, att vad det må skapa är vanskligt och kort och dör som en stormvind i öknen bort. De flesta av det gamla Österns tänkare och politiska stormän förkunna enigt att »om man ej har tilltro till det goda och visa», så är »allt förgäves i staten». Att äga makt utan ädelmod och mildhet, såsom orden ock föllo, var något, som man aldrig kunde fördraga att se. »Goda människor bli icke soldater» var ock en maxim.

Variationer förekommo i uttrycken, men man menade detsamma. Laotse ansåg självövertinnelsen, Kongfutse karaktärsdaningen, Buddha välviljan, Zarathustra renhjärtenheten, Sokrates dygden och Kristus kärleken vara de enda möjliga grundvalarna för en god samhällsbyggnad.

Fredsfurstens från Nasaret program var ju också »fred på jorden och människorna en god vilja» och ej något så fattigt som fred allenast för Palestina och judarna en god vilja.

Det kan väl ej heller få såsom i den tidigare motionen nr 26 erinrats fortgå så att Sveriges »frihet och oberoende» bygges helt på ruinerande rustningar utan någon tillflykt till de andliga värdena. Även partisamlingens demonstrationer för bara Sveriges frihet och oberoende såsom ett abstrakt begrepp ruinerar oss även andligen och därmed katastrofalt varje vägledning mot en bättre värld.

*

Inför dessa bakgrunder göra de i propositionen nr 61 äskade två nya pansarfartygen väl en slät figur. Det synes nästan bättre att de äskade anslagen användas på bombflyg, u-båtar och minanläggningar såsom vida mer lämpade mordredskap i smyg även för ett litet land till värn mot stormakters jättefartyg.

Dessutom, innan Sverige totalt ruineras bör väl även tagas med i räkningen, att arbetslösheten står för dörren samt förnödenhetsbrist grinar emot

oss. Därtill komma likviderna för utlovat infriande av *försvarslånet*, vilket ej avkastar produktiva värden, som kunna gå till betalning. Dessutom har i propaganda för lånet av riksgäldskontoret utgivits 800,000 kronor. Lånens förbindelser måste infrias i sin helhet med nya skatter för ändamålet.

Ja, i sanning vi ha knappast råd med dessa i propositionen begärda utgifter med 100 miljoner kronor för två kryssare och 41 miljoner fyra hundra tusen kronor för ytterligare jagare och undervattensbåtar. *Landets folk och riksdag bör väl åtminstone tillhandahållas en finansplan, som uppdrager gränser för vår förmåga till oavlåtlig beskattning.*

Med återopande jämväl av motiven till motionen nr 26 hemställas, att riksdagen ville

1) avslå äskandet i propositionen nr 61 om anslag av 100 miljoner kronor till två kryssare; samt

2) överväga om propositionens förslag om anslag av 41 miljoner fyra hundra tusen kronor till jagare och undervattensbåtar böra anses såsom omistliga eller åtminstone kunna beskäras.

Stockholm den 27 november 1940.

Carl Lindhagen.

